

KIYIM TIKISH JARAYONINING ASOSIY BOSQICHLARI VA
ULARNING AHAMIYATI

Pop tuman 1-son texnikumi

Tikuvchilik fanidan

Mamadiyeva Dilnoza Baxromjonovna

Kirish

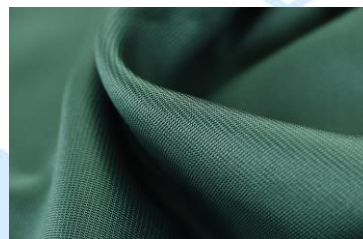
Bugungi kunda ishlab chiqarish sanoati yengil sanoatning eng muhim va tez rivojlanayotgan manbalaridan biri hisoblanadi. Ushbu yengil sanoat aholini kiyim-kechak bilan ta'minlash, birga iqtisodiyotning rivojlanishiga ham katta hissa qo'shadi. Aholi sonining ortib borishi, turmush tarzining yaxshilanishi hamda moda madaniyatining rivojlanishi insonlarning sifatli, qulay va zamonaviy kiyim-kechak mahsulotlariga bo'lgan talab oshmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy iste'molchilar oddiy kiyimlarga, balki sifatli, qulay talab, estetik chiroyli va zamonaviylarga mos mahsulotlarga ham katta e'tibor qaratmoqda. Bu esa ishlab chiqarish ishlab chiqarishda yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish jarayonlarini ta'minlash, mahsulot sifatini oshirish va mehnat unumdorligini yaxshilash zaruratini yaxshilash. Kiyim ishlab chiqarish jarayoni murakkab va ko'p bosqichli tizimdan iborat bo'lib, andoza ishlab chiqarish, matoni kesish, tikish va yakuniy yuk berish jarayonlaridir. Agar ushbu jarayonlarning birortasida xatolik kiyim kelsa, bu tayyorning sifati buziladi. Masalan, noto'g'ri kiyim mato yoki xatolik kiyimni yaroq holatiga olib keladi. Buning uchun ishlab chiqarish jarayonida har bir bosqichga mas'uliyat bilan yondashish talab etadi.

Mato tanlash jarayoni

Kiyim tikishda birinchi va eng muhim bosqich bu mato tanlash hisoblanadi. Mato kiyimning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, uning sifati tayyor mahsulotning umumiy

sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Agar mato sifatli, mustahkam va qulay bo'lsa, undan tikilgan kiyim ham uzoq muddat xizmat qiladi va foydalanish jarayonida o'z shaklini saqlab qoladi. Matolar kelib chiqishiga ko'ra tabiiy va sun'iy turlarga bo'linadi. Tabiiy matolarga paxta, ipak va jun kabi materiallar kiradi. Bunday matolar inson salomatligi uchun foydali bo'lib, teriga zarar yetkazmaydi va havo o'tkazuvchanligi yuqori bo'ladi.

Sun'iy matolar esa maxsus texnologiyalar asosida ishlab chiqariladi va ular ko'pincha mustahkamligi hamda arzonligi bilan ajralib turadi. Mato tanlash jarayonida bir nechta muhim omillar hisobga olinadi. Avvalo, matoning mustahkamligi muhim hisoblanadi, chunki bu uning uzoq vaqt davomida xizmat qilishini ta'minlaydi. Shuningdek, matoning nafas o'tkazuvchanligi ham muhim bo'lib, bu kiyimni kiygan inson uchun qulaylik yaratadi. Agar mato havo o'tkazmasa, inson o'zini noqulay his qiladi. Bundan tashqari, matoning yumshoqligi, elastikligi va tashqi ko'rinishi ham muhim ahamiyatga ega. Mato nafaqat mustahkam, balki chiroyli va jozibador bo'lishi kerak. Rangining o'chmasligi, tez burishmasligi va yuvishga chidamliligi ham muhim omillardan biridir. Agar mato noto'g'ri tanlansa, hatto eng yaxshi tikilgan kiyim ham sifatli chiqmaydi. Shu sababli tikuvchilik jarayonida mato tanlash bosqichiga alohida e'tibor qaratish zarur. To'g'ri tanlangan mato esa sifatli, qulay va uzoq muddat xizmat qiladigan kiyim yaratish imkonini beradi.

1-
rasm
Turli xil
mato

namunalarining ko'rinishi

Ushbu rasmda ko'rinib turib tiki tikuvchilik sanoatida keng qo'llaniladigan turli rang va turdagi mato namunalarining ko'rinishi tasvirlangan. Matolar turli ranglarda bo'lib, ular dizayn va kiyim tikish jarayonida muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Rasmdagi matolarning silliq yuzasi, rang-barangligi va sifat

ko'rsatkichlari yaqqol ko'rinib turibdi. Bu esa ularning turli kiyim turlarini tikishda qo'llanish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Andaza tayyorlash jarayoni

Andaza tayyorlash kiyim tikish jarayonining eng muhim va mas'uliyatli bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bosqichda inson tanasining o'lchamlari aniq va to'g'ri olinadi hamda shu ma'lumotlar asosida kiyimning shakli va tuzilishi qog'ozda yoki maxsus materialda chizib chiqiladi. Andaza kiyimning asosiy modeli bo'lib, u kelajakdagi mahsulotning qanday ko'rinishda bo'lishini belgilab beradi. Agar andaza to'g'ri va aniq tayyorlansa, tikilgan kiyim inson tanasiga mos tushadi, qulay bo'ladi va estetik jihatdan chiroyli ko'rinadi. Aksincha, andaza noto'g'ri tayyorlangan taqdirda kiyim tor yoki keng bo'lib qolishi, shakli buzilishi yoki noqulay bo'lishi mumkin. Andaza tayyorlash jarayonida nafaqat asosiy o'lchamlar, balki kiyimning turi, modeli va dizayni ham hisobga olinadi. Masalan, kundalik kiyimlar uchun qulaylik muhim bo'lsa, bayramona kiyimlarda esa tashqi ko'rinish va nafislik ko'proq e'tiborga olinadi. Shu sababli andaza chizishda har bir detallarni to'g'ri belgilash juda muhimdir. Bundan tashqari, andaza tayyorlashda aniqlik, e'tibor va tajriba katta ahamiyatga ega. Har bir chiziq, o'lcham va shakl keyinchalik kiyim sifatiga ta'sir qiladi. Shu bois tikuvchilik jarayonida andaza tayyorlash bosqichiga alohida mas'uliyat bilan yondashish zarur. Natijada, to'g'ri va puxta tayyorlangan andaza sifatli, qulay va inson tanasiga mukammal mos keladigan kiyim yaratishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

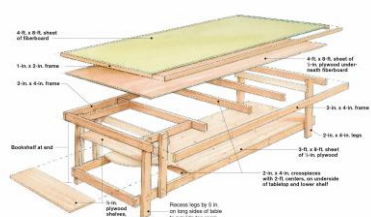

2-Rasm Kiyim andazalarini tayyorlash jarayoni

Ushbu rasmda kiyim tikish jarayonida foydalaniladigan andazalar tasvirlangan. Andazalar qog'oz yoki maxsus materialda tayyorlanib, ular yordamida kiyimning shakli va o'lchamlari aniqlanadi. Rasmda turli shakldagi andaza qismlari ko'rinib turibdi. Bu qismlar kiyimning alohida elementlari, ya'ni yeng, yoqa, old va orqa qism kabi detallarni ifodalaydi. Har bir andaza qismi aniq o'lcham asosida chizilgan bo'lib, ular keyinchalik matoga joylashtiriladi va kesish jarayonida foydalaniladi.

Matoni kesish jarayoni

Matoni kesish jarayoni kiyim ishlab chiqarishning muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bosqichda oldindan tayyorlangan andazalar asosida mato belgilangan shakl va o'lchamlarga muvofiq kesib olinadi. Bu jarayon keyingi tikish bosqichining sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi, shuning uchun uni to'g'ri va aniq bajarish juda muhimdir. Matoni kesishdan avval andazalar mato ustiga to'g'ri joylashtiriladi. Bu jarayonda matoning yo'nalishi, tolalarining joylashuvi va

naqshining uyg'unligi hisobga olinadi. Agar mato noto'g'ri joylashtirilsa, kiyimning shakli buzilishi, qismlar bir-biriga mos kelmasligi yoki tashqi ko'rinishida kamchiliklar paydo bo'lishi mumkin. Kesish jarayonida aniqlik alohida ahamiyatga ega. Har bir chiziq bo'yicha to'g'ri kesish kiyim qismlarining bir-biriga mos kelishini ta'minlaydi. Agar kesishda xatolikka yo'l qo'yilsa, bu keyingi bosqichlarda muammolarni keltirib chiqaradi va kiyim sifatiga salbiy ta'sir qiladi. Shuningdek, matoni kesishda tejamkorlik ham muhim hisoblanadi. Mato ishlab chiqarishda asosiy xom ashyo bo'lganligi sababli, undan imkon qadar oqilona foydalanish zarur. Andazalarni mato ustiga to'g'ri joylashtirish orqali ortiqcha chiqindilarni kamaytirish mumkin. Bu esa iqtisodiy jihatdan foydali bo'lib, ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Bundan tashqari, kesish jarayonida maxsus asbob-uskunalaridan foydalaniladi. Ularning to'g'ri ishlatilishi kesishning sifatini oshiradi va ish jarayonini yengillashtiradi. Xulosa qilib aytganda, matoni kesish bosqichi aniqlik, e'tibor va tejamkorlikni talab qiladigan jarayon bo'lib, u sifatli kiyim ishlab chiqarishda muhim o'rin tutadi.

3-rasm Matoni kesish jarayoni

Ushbu rasmda tikuvchilik jarayonining muhim bosqichlaridan biri bo'lgan matoni kesish jarayoni tasvirlangan. Rasmda mato maxsus qaychi yordamida aniq va ehtiyotkorlik bilan kesilayotgan holat aks etgan. Matoni kesish jarayonida oldindan tayyorlangan andazalarga asoslanib, mato belgilangan shakl va o'lchamlarga muvofiq kesiladi. Bu bosqichda aniqlik va e'tibor juda muhim hisoblanadi, chunki kesishdagi kichik xatolik ham kiyim qismlarining bir-biriga mos kelmasligiga olib kelishi mumkin.

Tikish jarayoni

Tikish jarayoni kiyim ishlab chiqarishning asosiy va eng muhim bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bosqichda oldindan kesilgan mato qismlari bir-biri bilan birlashtirilib, yagona kiyim shakliga keltiriladi. Tikish jarayoni mahsulotning mustahkamligi, qulayligi va tashqi ko'rinishini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Tikish qo'l yordamida yoki tikuv mashinasi orqali amalga oshiriladi. Qo'l

yordamida tikish ko‘proq nozik va kichik detallarni birlashtirishda qo‘llaniladi. Tikuv mashinasi yordamida tikish esa tezlik va aniqlikni ta’minlab, katta hajmdagi ishlarni samarali bajarishga imkon beradi. Zamonaviy ishlab chiqarishda asosan tikuv mashinalaridan foydalaniladi. Tikish jarayonida iplarning sifati, tikuvning mustahkamligi va tekisligi muhim ahamiyatga ega. Har bir tikuv chizig‘i aniq va tartibli bo‘lishi kerak, chunki bu kiyimning uzoq muddat xizmat qilishini ta’minlaydi. Agar tikish jarayonida xatoliklar yuzaga kelsa, kiyimning sifati pasayadi va uning tashqi ko‘rinishi yomonlashadi. Shuningdek, tikish jarayonida kiyim qismlarining bir-biriga to‘g‘ri mos kelishi, chiziqlarning bir tekisda joylashishi va umumiy shaklning saqlanishi muhimdir. Bu esa tikuvchidan yuqori darajadagi e’tibor, aniqlik va tajriba talab qiladi. Bundan tashqari, tikish jarayonida xavfsizlik qoidalariga rioya qilish ham muhim hisoblanadi. Tikuv mashinasi bilan ishlashda ehtiyotkorlik zarur, chunki noto‘g‘ri foydalanish jarohatlarga olib kelishi mumkin.

4-рasm. Tikish jarayonining amaliy ko‘rinishi

Ushbu rasmda tikuv mashinasi yordamida kiyim tikish jarayoni tasvirlangan. Rasmda tikuvchi matoni tikuv mashinasida birlashtirayotgan holatda aks etgan bo‘lib, bu kiyim ishlab chiqarishning asosiy bosqichlaridan biri hisoblanadi. Tikish jarayonida oldindan kesilgan mato qismlari bir-biriga aniq va tartibli tarzda ulanadi. Bu jarayonda tikuv mashinasidan foydalanish ishni tez va sifatli bajarishga yordam beradi. Rasmda tikuvchining diqqat bilan ishlayotgani, tikuv jarayonida aniqlik va e‘tibor muhim ekanligini ko‘rsatadi.

Yakuniy bosqich

Bu bosqichda kiyim yakuniy ko‘rinishga keltiriladi va mahsulot tayyor holatga yetkaziladi. Ushbu jarayon kiyim ishlab chiqarishning so‘nggi bosqichi bo‘lib, uning tashqi ko‘rinishi va umumiy sifatini belgilab beradi. Yakuniy ishlov berish jarayonida kiyimga turli qo‘shimcha elementlar qo‘shiladi. Jumladan, tugmalar tikiladi, fermuarlar o‘rnatiladi, bezaklar joylashtiriladi va zarur bo‘lgan barcha detallar yakunlanadi. Bu elementlar nafaqat kiyimning funksional tomonini ta‘minlaydi, balki uning estetik ko‘rinishini ham yaxshilaydi. Shuningdek, bu bosqichda kiyim dazmollanadi va tekislanadi. Dazmollash jarayoni kiyimga silliq va tartibli ko‘rinish beradi, bukilish va notekisliklarni bartaraf etadi. Natijada kiyim yanada chiroyli va foydalanishga tayyor holga keladi. Bundan tashqari, yakuniy bosqichda kiyim sifati yana bir bor tekshiriladi. Tikuv chiziqlari, tugmalar, bezaklar va umumiy ko‘rinish diqqat bilan ko‘zdan kechiriladi. Agar kamchiliklar aniqlansa, ular bartaraf etiladi.

5-
rasm

Kiyimni dazmollash va yakuniy ishlov berish jarayoni

Ushbu rasmda kiyim ishlab chiqarishning so‘nggi bosqichlaridan biri bo‘lgan dazmollash jarayoni tasvirlangan. Rasmda kiyim maxsus dazmol yordamida tekislanayotgan holat aks etgan bo‘lib, bu jarayon mahsulotni yakuniy ko‘rinishga keltirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulos

Kiyim tikish jarayoni bir nechta muhim va o‘zaro bog‘liq bosqichlardan iborat bo‘lib, har bir bosqichning o‘ziga xos tarzda mavjud. Ushbalarga mato yuk, andoza ishlab chiqarish, hamda matoni kesish, tikish yakuniy yuk berish jarayonlari. Har bir bosqichning to‘g‘ri, aniq va sifatli tayyor mahsulotning umumiy sifatiga bevosita ko‘rish. Agar ushbu jarayonlar ketma-ket va puxta amalga oshirilsa, natijada sifatli, mustahkam, qulay va estetik tikilgan chiroyli kiyim mahsuloti yaratiladi. Bunday kiyim inson tanasiga mos tushadi, uzoq vaqt xizmat qiladi va ishlaydi. Shu bilan birga, tikilgan jarayon yo‘l qo‘l kichik xatolik ham yakuniy natijaga ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Masalan, noto‘g‘ri xato mato, xato vaza yoki noaniq tikish jarayoni kiyimning sifatsiz chiqishiga olib keladi. Shu sababli har bir bosqichga mas‘uliyat bilan yondashish, texnologik talab va monitoringga rioya qilish kerak. Xulosa qilib, ishlab chiqarish jarayonining har bir bosqichi o‘zaro uzviy bog‘langan bo‘lib, sud jarayoni sifatli ishlab chiqarishga xizmat qiladi. oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish va talablarini to‘liq qondiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

Karimov Bahodir. Yengil sanoat materialshunosligi. Toshkent shahri: Fan va texnologiya nashriyoti, 2018-yil

Abdullayev Shavkat. Kiyim konstruksiyasi va modellashtirish asoslari. Toshkent shahri, 2020 yil. Usmonov Murod. Tikuvchilik ishtirokida ish. Toshkent shahri, 2017 yil

Qodirov Dilmurod. Tikuv mashinalari va ishlash prinsiplari. Toshkent shahri, 2016 yil. Jo'rayev Sardor. Yangi sanoatda innovatsion texnologiyalarni qo'llash. Toshkent shahri, 2020 yil.

Ahmedov Rustam. Kiyim ishlab chiqarish texnol. Toshkent shahri, 2018 yil.

O'zbekiston Respublikasi Davlat standarti. Tikuvchilik mahsulotlariga qo'yiladigan umumiy talablar. 2018-yil

G'aniyev Ilhom. Kiyim ishlab chiqarishda sifat nazorati tizimi. Toshkent shahri 2019 yil.

7. Tursunov Jamshid. Zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalari. Toshkent shahri, 2021- yil.

Xolmatov Sherzod. Kiyim dizayni va estetikasi. Toshkent shahri,

Sobirov Anvar. Tikuvchilikda mehnat unumd. Toshkent shahri, 2017 yil.

Ismoilov Bekzod. Mato sifatini yo'qotish usullari. Toshkent shahri, 2019 yil

Yo'ldoshev Otabek. Tikuvchilik sanoatda boshqaruv tizimi. Toshkent shahri, 2019 yil.

ZiyoNet ta'lim portali. Tikuvchilik va kiyim ishlab chiqarish jarayonlari haqida ma'lumotlar [.https://ziy](https://ziy)